

Una plática del Goyerri

Luis Murugarren

UNA PLATICA DEL GOYERRI

LUIS MURUGARREN

Al día siguiente de haberme llegado la pregunta de Koldo Michelena sobre si disponía de algún texto inédito y antiguo en euskera para esta revista, topé inesperadamente con un cuadernillo de 9 hojitas (9,5 x 14,5 mm.), cosidas con hilo, y que transcribo hoy.

Se conservaba entre papeles sueltos de la parroquia de Lazcano. Por el papel, tinta y texto parece presumible poder datarlo en el siglo XVIII.

Dada la temática, me asaltó la sospecha de que pudiera ser un texto compuesto por el P. Mendiburu o el P. Cardaveraz; pero la caligrafía es diferente a la de ambos, lo que no empece que fuera compuesto por alguno de ellos, en cualquiera de sus misiones populares del Goyerri, y copiado luego por algún otro clérigo de la zona y hasta corregido y ampliado más tarde por otra mano.

Se subrayan las palabras añadidas entre líneas y se colocan entre paréntesis las palabras corregidas o tachadas, como se advierte en cada una.

Oracio gai izangoda, artzen degun baño ardura gueiago artu bear degula, bacoitzac bere salbacioaz.

Gure Jaungoico andiac eguingaitu guztioc, bera mundu onetan amatu, ta serbitu dezagun, eta guero ceruco glorian bera betico gozadezagun. Au badaquigu guztioc, baño ez degu bear becela *eguiten*, ta ez (?) pensatzen: agati gaur Jaun onec bere biotz sagraduaren escolan nai digu eracutsi lecio au, eta onen gañean ondo pensatzen, (tachado: «zen» y sobrepuesto: «tu»), eta gure contuac ateraditzagun. (Sobrepuesto).

Ea sargaitezen *bada* gueren barrumpean, eta galdetu deguiogun bacoitzac bere animari. ¿nere anima, salbatuco ote zera, ala condenatuco ote zera? au ez daquigu iñorc, eta onec cuidaduric andiena eman be-

2

ardigu. Ez dauquegu negocioric aimbeste importatzen duenic, nola dan guere salbacioa. *Negocio onetan* ondo irteten baguera, izango guera beti ondo ceruan: eta au galtzèn badegu, jachi bearcodegu betico infernura, an erretzen egotera. Gueren salbacioa segurutzen badegu, eztago ecer galduric: baño beste gauza guztietan gueren gustora ta naieran izanagati ¿cer servituco digute, baldin salbacioa galzèn badegu?

Jaun onec berac dio San Matheoren autic. ¿Cer servituco dio guizonari, mundu guztiaren jabe izatera allegatu balizere, baldin bere anima galzen badu? Ai au avisoaren fortitza! Onen indarra

+

Sept 10.

Oracio gaia izangoda, artzen degun bano
ardura gueiago artu beaz degula, bacoitrac
bere salbacionaz.

Quie Jaungoico andiac equingastu guztioe,
bera mundu onetan amatu, ta sexbitu deza-
gun, eta guero Ceruco gloxian bera betico
goadezapun. In badaquigu guztioe, bano
ez degu beaz becela pensatzen: agari gaur.
Jain onec bere biotz sagraduaren escolan
nonditi ericuri lecio au, eta onen gantean
ondo pensatzen, eta gure contuoce atera
Ca cargaitzen, gueren barru inge-
an, eta galdetu deguigun bacoitrac bere
arizpui:; nese anima salbatuco ote ze-
ra, ala condenatuco ote zera? au ez daquigu
inone, eta onec ciudadunec andiena eman be-

do gogon naturae ediquico digni, leen
aditadegun Zure avisa: Quid prode
hominis, si mundum universum lucretur
animo vexo inq detrimantur patiatur.

(Thom. Aqu. 16. d.) Cui prode huius d'augue
gugonae, mandu gustia irabariae q.
belle gatenbado bene anima, bene sal-
bacia. Dai Jaura bai, era que au on-
do gondecragun, Zue gode beargu
tura gustioe esse biotzaren edia
Cui gustioe d'eco anquon, estra
degu gustioe biotretic: Jesus en
anima etc.

gure modura ezagutzeco, pensadezagun cein eraasun andia eguingo leuquean batec, baldin maiorazgo andibat auzitan daucana, galduco balo bere *culpaz* (?), *auciari arretaz seguitu baguez*, Jueza gana graciaren esque juan-

bageuz: eta cer eraasun andiagoa eguingo leuquean *beste* batec, baldin bere proximoac eguindion laburtasun bat ez parcatzeagati *edo lapurreta bategati remedio bague* juan bearbalo bicidan arteco galeraeta-

ra. Baño oraindo eraasun andiagoa eguitendo guizonac, galcenbado betico gloria, emen bere natural gaiztoa sugetatu baguez; baldin condenatzen bada secularo, emen Jaungoicoaren legue santua, ta suavea ondo gordebageuz, ascoc eguiten duten becela.

Au obeto gogoan sartzeco, *icusi* (tachado: «eguin») dezagun comparacio bat, San Antonino Florenciacoac dacarrena becela, cristau on batena, eta gaizto batena. Dio bada santuac. (Tachado: «izan cirala anaia bi: bata, etc.»).

Pensaditzacula anaia bi: bata da etc.

Orregatiere pensatzendo, ala dala Jaungoicoaren borondatea, eta laceria aequin naiduela Jaun arc aseguratu aren salbacioa; eta orrequin eguiten do vici modu santubat, aren echean berac lenengoa, eta familia guztiac ondo gorde bear dituzte mandamentu santuac, contu andia dauca bere semeaz, ta familia guztiaz, Tobias zarrac becela, berac egunoro Meza bat, edo gueiago enzun, jai egunetan beti Meza nagusira, eta sermoira eta beste eleizaco funcio santuetara etorri, erro-sario santua gavoro sin falta bere familiarequin errezatu; eta tabernati, *jocuetati*, festaetati, eta gastu alperretati igues eguiten duela, iñori agrabioric eguinbague, guztiequin baque onean. Onec gai

(tachado: «ezagutzeco gure modura, eguin dezagun cotejo anaia guezen(?) birequin:») bata da mundu onetan desgraciatua alde guztietati; leen cargu altuetan, honra ta estimacioarequin, maiorazgo asco, ta andiequin cegoana; quendu ciozcaten guztiac bide bague. Orain iñorc icusi nai ez du (*esquerà irten, ta iñorc ere bocadu bat eman nai ez dio*) (Subrayado en el original) galduzuen osasuna, ta aurquitzenda Lazaro becela guztia llagaz beteric, oaturic, eta ill baliz becela, guztietatic aazturic.

Guizon triste au urte ascoan ala izanda, *Job santuac becela*, paciencia andian guztiac eramanda, illzen da Jaungoicoaren gracion, ta ala salbatzenda. O zorioneco guizona! zuc eguindezu cere bearra, ta lan guztien artean bearren dana: zuc seguratzedezu cere salbacioa, eta betico ondo ceruan iza-

tea: ezdituzù orain damu, Jaungoicoa
 ez ofenditzeagati, munduan sufritu cin-
 ducen bidebagueac, venzutucinduzen
 tentacioac *ez dezu damu* cere naturalari, aideai, adis-
 quideai, ta mundu guztiari eurt eragui-
 ñazala bearzanean: *neque* oec guztiac (tachado» «oc») dem-
 pora guchicoac ciran, baño betico iraun-
 go duena zure salbacioa.

Betor orain zure contra mundu
 guztia, ta munduan diran chiquiac, ta
 andiac, esanbecea, ta eguinbecea al-
 deben guztia zure contra; ta zuri
 eztatzu ardura, zorobaten esanàz ba-
 ño gueiago: ecin guztien artean quen-
 duco dizute gloriaco parteric chi-
 quiena: eta beste alde esqueñico balizu-
 te munduan diran honra, hacienda, ta
 gusto guztiac, ta mundu guztico erregue

izatea, ez cenduque estimatuco oiñaz-
 pico autsa baño gueiago, ta arrazoirequin.

Zuc, leen esandegun Jesu Chris-
 toren avisoa, canta dezaquezu cere fa-
 bore, eta esan dezaquezu: cer da ansi
munduan aldi batean nequez izanagati, eta
 mundu guztia galduagati, baldin ba-
 tec *orrequin* bere salbacioa segurutzen badu?
 Au bera esangodute orain ceruan aurqui-
 tzen diran guztiac, Apostolu, Martiri, ta
 gañeracoac: eguia da, munduan neque
 asco icusiguenduana, erreguintuztèn,
 zatitu guintuztèn, tormentu gogorrequin
 vicia quendu ciguten: eutzi guinduzan
Jaungoicoagati borondatzèz gueren aciendac, honrac, ta convenien-
 cia andiac, castigatu guenduan biziro
 gueren gorputz gaiztoa, ta sugetadu-
 genduan Jaungoicoaren leguera: oec
paciencia onean eraman ditugu eguin diguen

agrabio, ta ausencia gaiztoac eta onenon(?) pobrezai oec
 guztioac, eta gueiago eguinguenduan
 Jaun au servitzeagati, bera ez ofendi-
 tzeagati, guere animaren salbacioa
 seguratzegati: eta orain ez degu da-
 mu ¿Cer da ansi egun bico naibagueac
 Jaungoicoagati *paciencian* eramana, baldin orrequin
 irabazi badegu betico *cerua?* (tachado: «salbacioa»)

Goacen orain beste anaiagana: au
 izanda guztiz munducoa, eta mundu-
co modura vici izan dana, Jaungoicoaz azturic:
munduco fortuna bere favore beti izanduena,
bere gusto guztiac nai becela cumplitu dituana:
 cargu, dignidade, estimacio, ta hacienda
 nai zituan guztiac, escu biac betean go-
 zatudituana: berac guztia aguindu,
 batari quendu, ta besteari eman: bere
 aide, ta adisquide guztiac jaso odeieta-
 raño; eta iñorc ecertan contradicioric
 eguitenbacion *gorde zapoa, eta* ura guztiz ondatu ar-
 tean ez sosegatu. Guizon au modu

onetan *munduco modura* naiduen guztia eguiten, Jaungoicoaz, ta bere animaz guchi pensatzen-duela, bici izanda urte ascoan milla *pecatutan sarturic*.

Baño oni ere etortenzaio bere eriotzaco ordua, *confesatzeco*, ta animaco gauzac ajus-tatzeco cer eguin asco *dauca* dempora guchi, disposicio guchiago *casi bere talentuan ez dago*, eta orrequin ez da eguiten besteric, ezpada penitencia usia bat, apariencia bat, naasteria bat *eta bearbada artaraco ere lecuric ez do*: eta illcen da pecatu mortalean, *edo bere pecatuac barcatu bague, eta orrequin* condenatzen da seculaco.

Ozori gaiztoco guizona, eta jaio ere ezpaciña obecenduqueana! munduco gora beraen artean bizi izanera Jaungoicoric ezpaliz becela, emen jaio, eta emen beti izan bear bazendu becela, Jaungoicoaz, ta gueroco gauzaezaz aazturic, ta fiñean cere salbacioaz arduraric artu-

bague. Ai nola beste beguiz beguiratoco diezun orain, munduan aimeste estimatzen cinduzen honra, andiqueria, hacienda, eta gustoai: cegati oequin zoraturic, ta engañaturic, ez zenduan pensatzen oetan baice; ez zenduan pensatzen, bearraan zana, cere salbacioaren gañean, eta agati galdu dezu guztia.

Betoz orain, naibadebea, munduan diran guztiac, eta ea ateraco otezaituen infernuti, edo cerbait arinduco ote dizuen cere tormentuac! Betoz zuri agur andiac, ta cortejo guztiac eguiten zizutenac: betoz zure semeac, eta aideac, aec ondo pasatzeagati aimbeste aleguin, tram-

pia, logreria, ta trato gaizto asco eguinzinduzana: Betoz adisquideac, aen esana eguiteagati, aec amparatzeagati, juramentu falsoac (tachado: «eguitea») *trampia, ta bidebague asco eguiteaz* reparatu oi ez cenduana; ea oec guztio oc emendatuco ote deben zure sua?

+ Betoz zere gorputz (tachado: «goputzari») *gaiztoari eman* oi cindogon gusto debecatu aec, er-reparatu bague esan oi zinduc en itz lizun aec *deseo* («*ichusiac*» tachado) *debecatu aec* eta beste zuc daquizun ichusiqueria guztia; eta esa eza-zu, cer provechu atera dezun: aec laster pasatu ziran, baño secula acabatuco ez da aec gati eramangodezun tormentua.

Ai nola orduan, remedioric ez da-goan demboran, ezagutuco dezun zere

zoraqueria, eta alperric damucodezun, cere salbacioaz ain ardura guchi artua. Ha cein desesperacio andiarequin ezagutuco dezun cere contra leen esandegun Jesu Christoren sententia, eta esango dezun ¿cer provechu atera det nic, munduan ain suertoso izanaz, nere erara vici izanaz, nai nuen guztia cumplituaz; baldin galdu badet nere anima, baldin gal-dubadet nere salbacioa?

Orain nere christau onac, gaur Jaun onen aviso gozo oec aditzen badiugu *esaten digu David erregue santuac* ez ditzacun gogortu gueren viotzac *ezgaitezen enzun gor eguin*: Jaun onec, gure salbacioa guere baño gueiago deseatzun due-nac, gaur *eracusten* (tachado «*ematen*») digun lecioa on-

do icasi dezagun, ta salva gaitezen. Beguira dezagun ondo, es an dan ania bien suerte diferenteari, eta cein izanzan zinzoena. Beguira, aec bieta-ti ceñen anz gueiagocoa dan gure bici-modua: ea oteguerán humillac, sufrituac, iñori agrabioric eguinbague, Jaungoicoaz, ta gueren salbacioaz sarrita ondo contu artzen degunac, leenengo añaiá becela: ala oteguerán bigarren añaiaren lagunac, Jaungoicoaz, ta guere salbacioaz aazturic, pensatzen ez degunac bestetan, baicic nola cumplituco ditugun gueren antojuac *lapurqueria chaarrac, murmuracioac*, gueren temaac, gueren soberbia, ecin iñor icusia, ondo bada ez pada, guerenarequin beti irten bearra.

Ai nere Jesus ona, *esandezaquegu bacoitzac*: zuc aimeste nai didezunac becela, eracutsi didazu, nere animaren salbacioa dala bacar bacarric importatzen zatadana: nere indar, ta aleguin guztiaac empleatu bear ditudala au segurutzen: ez didala ecer servituco mundu guztia irabazteac, baldin galtzen badet nere anima: baldin au galtzen badet, ez dagoala guero erremedioric. Zuc aimbeste aleguin leen ta guero eguindezu, ni salbatzeagati, eta orain ere orretaraco ematen didazu aviso gozo oec. ¿nori au gueiena importatzen zaio? niri Jauna, niri. ¿Ceren zai nago bada, arretaz ta gogotinic ere gauza au artubague? bai nere Jesús bai, ala eguingodet gaurdanetic, *zure graciarequin batean*.

Nere Jesus ona, nere Salbacioaz
 nic neronec contu artzen ezpadet,
 ea nore artucoda (tachada «a» y en su lugar «uen») nere partez.

Jauna, ni condenatzen banaiz, norc
 andic ateraco nau? inorc ez.
 Ai guere Jesus maitea, cein lastima *negargarria* (tachado «andia»)
 dan, icustea Christau asco, edo gueienac
 bici dirala eren salbacioaz aazturic!
aen bicimoduac munduraco ondo badirudi, Jaungoicoa-
 ren contra izanagati, reparatzen ez dute-
 nac: eguin nai duten *edocein* gauzac, munduraco
 deshonoraric ez padacar, testigoric ezpa-
 dago, edo justiciac castigatzeco bildurric
 ezpadago, cuidadu bague eguitenda, iza-
 nagati gauza Jaungoicoac debeatua,
 ta bere salbacioaren contra *ocasio baliz, noiz nai pronto gaitzetaco:*
ala dire azco mal de pecado munduan. ¿Au da batec
 bere animaren salbacioaz contu artzea?
 Au da Christau izatea, ta fedea eduquitzea?

Au da obretan Maizua becelacoa izatea.
 Cer besteric eguiten dehea Mairuac, eta
 Turcoac? Oec, ta eregeren batzuec ezdute
 sinistunai, guere anima eternoa dana;
 chacurbat illcen(?) danean, aren
 on gaitz guztiac acabatzen diran bece-
 la, uste dehea guizona ere illzen dane-
 an, aren on gaitz guztiac acabatzen
 dirala, ta ez daucala beste munduan
 cer icusiric: agati bici dira ala, eta
 agati dire infielac, ta heregeac *ta chacurrac remedio bague betico*
galduac. Baño
 christauoc fede santuac, Jesu Christoc
 berac *ecin engañalitequeanac ta ecin engañagaitzequeanac* eracutsi-
 ric, daquigula, ta sinis-
 tendegula, gure anima dala eternoa, beti
Jaungoicoa Jaungoicodan artean iraungo duena, eta illcengueranean,
 onac
 baguera, Jaun onec eramango gaituala
 cerura, ta berriz gaitoc baguera, bo-
 taco gaituala infernura betico, au

guztia sinistendegula ¿nola biciguera gueren salbacioaz ardura gueiago artu bague? Gueren salbacioaren negocio au.

Au da gure langairic principale-na, au da gure langai guztien langaia: beste lanac ere eguin bearditugu bacoitzac bere oficioaz, ta carguez conforme, eguia da *eta ala nai du Jaun onec*: bici beardegu gueren lagunequin mundu onetan, ocasio, ta peliguru ascoren artean, au ecin remedia guenzaque: baño aen guztien artean eduquidezagun beti gueren beguia, gueren atencioa gure salbacioa gana, au ez galtzera, au zucen eramatera.

Ala proponitzen degu Jauna eguittea gaurco egunetic, eta artaraco on-

do gogoan sarturik eduquicodegu, leen aditudegun zure avisoa: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur animae vero suae detrimentum patiat.* (subrayado en el original) (Math. cap. 16. d.) Cer probechu dauque guizonac, mundu guztia irabaciarequin baldin galcenbado bere anima, bere salbacioa. Bai Jauna bai, eta guc au ondo gordedezagun, zuc gorde beargaituzu guztioac cere biotzaren erdian. Eta or sartzeco deseoarequin, esaten degu guztioac biotzetic: *Jesusen* (subrayado en el original) *anima* etc.